49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2373 Կ. ՊՈԼԻՍ — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10-23 ՄԱՐՏ 1909 — 10 ՄԱՐՏ 1325 - 1 ԲԷՊԻ ԻՒԼԷՎԷԼ 1327

مجموعهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته

صاحب امتیازی : (اوحانس فریدجیان)

ادره‌خانه‌سی : باب‌عالی جاده‌سی

Մասիսի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

ԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԵԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵ
Գլխաւոր հասցէ	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	66 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ԱՌՁԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՍԱՆՆԵՐ

Մէկ անգամի հասար տողը 5 ղրուշ, Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար ժամանակաւոր գներ։

Journal Armenien

MA'NZOUMÉ-I-EFKIAR

Grand' Rue de la S-Porte 54

CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՍԻՐՈՅՆՈՐԷՆ

ՀՕՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՄԷՐԵԱՆ

ՈՐՈՒՆԿՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆՅԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԱԼԻ ԲԱՀԱՏԷՍԻ ՓԽՈՒՄԸ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀՕՒՐԱԿՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՓՈՂԵՐ ՏՐՈՒԻՐ

10 ՓԱՐԱ — ԳԱՂԱՓԱՐԱԳՐԻ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ" ԿԷ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԶԲՇԱԼՈՑՈՒՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԱՄԷՆ ՐԻԶԱՅԻ ԵՒ ԻՐ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ

ԻՍԿՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱՐԵԼԻ Է Է.

Զսա դիտեր թէ աւելորդ չէ՞ ապացուցանելը որ այսպէս վարուելու համար ունինք ապակ օգուտ ունինք. 1. Այս կերպով, պիտի աշխատիք պահպանել 1908 Յուլիս 11)24ի ձեր փառապանծ գործը։ Զ. Այս յեղափոխութեամբ պիտի ամրապնդէք Պեռութիւնը՝ անխոցելի ընելով զայն։ Մեր օտար փառամոլութեան դէմ։ Յ. Նոյնպէս համօրէն աշխարհի պիտի ապացուցանէք թէ ձեր կուսակցութիւնը կարող է տեղծագործող քաղաքականութեան մը հեղինակելու եւ թէ Թուրքիա Ի՛վիճակի է յեղաշրջուելու եւ արդիանալու։ Աբդ, այս վերջին կէտն է որ (ինչպէս ակնարկեցի նախկին սկիզբը) Եւրոպայի մէջ ձեր բարեկամներէն եւ նոյն իսկ ձեր հայրենակիցներէն շատերը տակաւին տարակոյսի տակ կը ձգեն, նոյն իսկ Յուլիս 11)24ի գեղեցկէն վերջը(*)։

Դիտեմ կանխաւ թէ ի՞նչ տարկուածներ պիտի ընէք։ Երկուքէն աւելի չ. 1. Պիտի ըսէք թէ ապակեդրոնացումը կը ակարացնէ Պեռութիւնը եւ կը զարգասէ անոր բաժանումը անոր բնակիչներուն միջեւ։ 2. Թուրք ժողովուրդը դժուարաւ կը հաւանի որ միւս ժողովուրդները հաւասարապէս աշկերտի ոչխարներուն հետ երկրին կառավարութեան մէջ։

Ինչպէս պիտի ապացուցանենք քիչ մը անդին, այս երկու տարկուածները երկար տանիք է վեր հերքուած են պատմութենէն եւ ժողովուրդներուն կանոնէն, եւ նախապաշարում ու քաղաքական կանխակալ կարծիք համարուած են։

Ապակեդրոնացումը՝ փոխանակ պեռութիւնը ակարացնելու՝ ամրացնող հակակը՝ ամէնէն հաստատուն շաղախը պիտի ըլլայ, որ իրարու պիտի կապէ իր սահմանագլուխներուն մէջ ապրող զանազան ազգութիւնները, եւ անվիճելի կերպով պիտի բարձրացնէ Պեռութեան ազդեցութիւնը եւ անոր պատկառանքը արտաքսմանի մէջ։ Օրինակ կ'ուզէ՞ք։ Ահա, նայ, Դերմանիան. զայն բաղկացնող Պեռութեանց բաժանումը ա՛չ միայն արգելք չըլլար անոր հզօր ու կարող ըլլալուն, այլ ընդհակառակն այդ բաժանումը անոր այժն ու կարողութիւնն է։ Պիտի պատասխանէք թէ Դերմանիոյ մէջ Դերմանացի միայն կայ (Թէեւ դերմանական Պեռութեան մէջ կա՛ն Լեհեր, Ֆրանսացիներ եւ Դանիացիներ)։ Լա՛ւ։ Բայց տեսէք Ամերիկան։ Ապակեդրոնացումը կը վնասէ՞ անոր զօրութեան։ Թերեւս պիտի առարկէք նաեւ որ ան միշտ միակ ազգ մըն է, Թէեւ աւելի կը ներկայացնէ ազգերու ժողովք մը, որուն դիմաց ալ բաժնուած է քաղաքային պատերազմի մը յիշատակով։ Անցնի՞նք Աւստրիոյ-Մաճառաստանի։ Այս Պեռութիւնը կը բաղկանայ ութը տարբեր ազգութիւններէ, որոնք չեն գադրիր իրարու մէջ կռուելէ. այս ազգութիւններէն ա՛յ մին պիտի ուզէ բաժնուիլ Պեռութենէն եւ ամէնքը պիտի պաշպանեն զայն հատակաց թշնամիին դէմ։ Այս Պեռութեան ծոցին մէջ կը բնակի Լեհ ազգին մէկ մասը. նոյն ազգին մէկ ուրիշ մասը Ռուսիոյ մէջ է, եւ երրորդ մը Դերմանիոյ մէջ։ Աւստրիոյ մէջ Լեհերը կատարեալ ինքնավարութիւն մը կը վայելեն, մինչ Ռուսիոյ եւ Դերմանիոյ մէջ անոնք ենթակայ են անհաւասարի հալածանքներու։ Ըսէ՛ք հիմա ինձի ամենայն բարեխղճութեամբ, Լեհերուն մէջէն որոնք ամենէն աւելի անձնուէր են իրենց վերաբերեալ Պեռութեան, Ռուսիոյ եւ Դերմանիոյ Լեհե՞րը՝ որոնք ապակեդրոնացում չեն ճանչնար եւ չեն ընդունիր, թէ Աւստրիոյ Լեհերը, որոնք ազգային կառարեալ ինքնօրինութիւն կը վայելեն։ Ամենէն հաստատուն օրինակը Զուիցերիան է։ Եւրոպական երեք մեծ ազգերու վերաբերող ժողովուրդները այս միւնոյն երկրին մէջ կը բնակին, Ֆրանսական, գերմանական եւ իտալական ժողովուրդներ. ասկէ զատ այս ազգերը սահմանակից են Զուիցերիոյ սահմանագլուխներուն։ Կը ճանչնա՞ք այս երեք ազգերէն մին, որ փափաքի միանալ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ կամ Իտալիոյ։ Եւ ինչո՞ւ համար։ Պարզապէս ա՛յն պատճառաւ որ անոնք իրենց երկրին մէջ միւնոյն ազատութիւնը եւ միւնոյն իրաւունքները կը վայելեն եւ երկար տարեք է վեր վարժուած են արդէն միասին ապրելու (ինչպէս զանազան ազգեր հոս Օսմ. Պեռութեան մէջ)։ Նայեցէք վերջապէս Անգլիոյ եւ իր գաղթականներուն. Աւստրալիա, Գանատա, Պօէրական Հանրապետութիւնը, եւ նոյն իսկ, եթէ կ'ուզէք, Հնդկաստան։ Աւստրալիա այսօր դաշնակից Տէրութիւնց ամենէն ազատն է, բայց ա՛յն ատենն անձնուէր է Անգլիոյ օր, առանց ո եւ է հրաւերի, իր զաւակները ղրկեց կռուելու անգլիացի զօրքերուն կողքին Պօէրներուն դէմ։ Գանատայի մէջ, Ֆրանսացիք եւ Անգլիացիք ա՛յնքան հաւասարչափ կ'ապրին իրարու հետ որ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ իրենց ազգակիցներէն բնաւ նախանձելու տեղ չունին։ Իրենց յաղթութիւնէն անմիջապէս վերջ, Անգլիացիք Պօէրներուն չըմորհեցին կատարեալ ինքնավարութիւն մը, եւ այդ ինքնավար կառավարութեան գլուխը կը գտնուի պատերազմին ժամանակ իրենց ամենէն օխերիմ թշնամին, զօրավար Պօթա։ Այս ինքնօրինութիւնը ա՛յ միայն չէ թուլցուցած կապերը Պօէրներուն եւ Անգլիոյ միջեւ, այլ ընդհակառակն անքակտելի ըրած է զիրենք։ Եւ կը յիշէք թէ ի՞նչ կերպով Պօէրները առաջի մը առաջ չնորհակալ եղան Անգլիոյ, թագաւորներէն սեմնէն պատուակալն (Իշխանաց Ե.)։ Նուիրելով իրենց երկրին մէջէն մինչեւ հիմա գտնուած ադամանդներուն ամենէն խոշորը։ Կեդրոնական եւ կեդրոնացական Ռուսիան կրնա՞յ միթէ պարծենալ իր լուծին ենթարկած ժողովուրդներէն սոսր կամ անոր այս տարիճան անձնուիրութեան վրայ։

Երկրորդ տարկուածը քիչ մը աւելի լուրջ կ'երեւի, բայց անհերքելի չէ։ Իսկոյն, բնականէն, բարի, պարկեշտ եւ շատ ազնիւ գրոցի մըն է։ Բոլոր այն գիւղերուն մէջ, ուր քով քովի կ'ապրին Թուրքեր եւ Քրիստոնեաներ, գիւղացիներուն միջեւ խաղաղութիւնը եւ սէրը աւելի մեծ է քան մի միայն քրիստոնեայ գիւղերուն մէջ, եւ եթէ շատ տեղե՛ այսպէս չէ, յանցանքը հին Թուրք կառավարութեանն է եւ քանի մը Օսմանցի անհատներու, որոնք ուրիշներու աշխատութեամբը կ'ապրեին։ Ուրեմն Իսլամին համար դիւրին է ընդունիլ քրիստոնէի աջակցութիւնը երկրին կառավարութեան մէջ եւ վարժուիլ այս բանին։ Մենց որ այսպէս պէտք է ըլլայ. նոյն իսկ եթէ սոր հոսար տեսակ մը ճնշում հարկ ըլլայ, քանի որ Պեռութեան շահը ա՛յս կը պահանջէ։ Ապա թէ ոչ՝ տակաւին շատ ժամանակ պիտի անցնի մինչեւ որ Փոքր Ասիոյ Քրիստոնեայ, Արաբիոյ Արաբները եւ Ալպանիոյ Ալպանացիները վարժուին սահմանադրական բէժիմին. բայց ասիկա փաստ մը չէ ազատական բէժիմէն հրաժարելու համար։ Ասկէց զատ, յիշեալ երեք ցեղերը մինչեւ այս վերջին ժամանակներս (եւ դեռ ժամանակ մը, սահմանադրութեան վերահաստատութենէն ետքն ալ) ունէին յատուկ բէժիմ մը՝ որ շա՛տ կը նմանի ինքնավարութեան. այսպէս ուրեմն, նոյն իսկ այդ ժողովուրդներուն աչքին առնելու ապակեդրոնացումը հերձուածի մը երեւոյթը չունենայ բնաւ։

Բայց բաժակը մինչեւ մրուրը քամենք։ Վայրկեան մը անհաւասարին ընդունինք, այսինքն թէ ապակեդրոնացումը Պեռութիւնը տկարացնէ եւ վերջի վերջոյ բաժանում եւ քայքայում առաջ բերէ։ Արդ, նոյն իսկ այս անընդունելի ենթադրութեամբ, Օսմ. Պեռութեան տկարացման եւ բաժանումին ընթացքը ա՛լ աւելի դանդաղ պիտի ըլլայ եւ ապակեդրոնացումով ա՛լ աւելի ժամանակի պիտի կարօտի քան կեդրոնացումով։

Պիտի աշխատիմ ապացուցանել ձեզի թէ ինչո՞ւ համար ա՛յս այսպէս պիտի ըլլայ։

Օսմ. Պեռութեան համար ամենէն մեծ մօտաւոր պատմական հեռանկարը հեռաւոր կերպով կը ներկայանայ.—

Նոր բէժիմը Կ. Պոլսոյ մէջ Անգլիոյ եւ միւս Պեռութեանց ազդեցութիւնը բերաւ իբրեւ յաջորդ Դերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ազդեցութեանն։ Հետեւաբար գերմանացող երկու մեծ Տէրութիւնները նոր բէժիմէն դոհ մնալու պատճառ չունին։ Մէկ կողմէն Դերմանիա Օսմ. Պեռութեան մէջ մեծ առաւելութիւն մը ունի, ա՛յն է Պաղտատի գծին մնանցումը, որ իր ձեռքերուն մէջ ուժով բախտաւոր մը է։ Գալով Աւստրիոյ, նախ յաջողեցաւ իր սահմանագլուխը Թուրքիոյ մօտեցնել, յետոյ իր կողմէն ալ օ՛չ նուազ կարեւոր բախտաւորութիւն մը ունի, այսինքն կաթոլիկ ալպանիացիներուն պաշպանութիւնը։ Հետեւաբար այդ երկու Պեռութեանց միջամտութեան վտանգը Օսմ. Պեռութեան համար մնայուն սպառնալիք մը պիտի ըլլայ։

Սերպիան եւ Գարատաղը ներկայիս մէջ լաւ յարաբերութիւններ ունին Պեռութեան հետ։ Բայց ա՛յն օրը որ Աւստրիոյ կողմէն հոդային փոխարինութիւնները ձեռք բերելու յոյսը կորսնցնեն, ինչ որ հիմա թերեւս սայդ կրնայ նկատուիլ, Թրքական հողին պիտի դառնան փոխարինութիւններ այս կողմէն ձեռք բերելու համար։ Ասիկա ճակատագրականօրէն պիտի ըլլայ, սէ՛ կամ կանչուիլ, ի՛նչ եւ իցէ։ Ահա ուրեմն այս կողմէն ալ նոր վտանգ մը։

Յունաստան եւս քիչ առնէն վէճի պիտի մտնէ Թուրքիոյ հետ. չարժատիները չեն պակիր։ Կրէտէ, Եպիրոս, Սամոս եւ եւ նոր բէժիմին տակ Հելլենականութեան անխուսափելի ակարացումը։ Արդարեւ Հելլենականութիւնը դատապարտուած է կորսնցնելու բոլոր այն ոչ-յոյն օսմանցիները, որոնք վերջին դարերուն ուղղակի կամ անուղղակի կերպով ենթարկուեցան Կ. Պոլսոյ յունական Պատրիարքութեան, եւ ասոնք են Ալպանացիները, Ռումէնները եւ յունադէզ Ալպանացիները, Թերեւս նաեւ. Փոքր Ասիոյ հելլենացած քրիստոնեայ կամ գարամանլը Թուրքերը։ (Կրնայ մինչեւ իսկ կարծուիլ որ այս վերջիններուն լեզուին Թուրքերէն ըլլալէն քաղաքերուելով՝ Թուրք դէպ բոցներ բանաք եւ այսպէս յոյներէն հեռացնէք զանոնք։) Ուրեմն, Յունաստանի կողմէն ալ վէճեր կրնպատանան ձեզի։

Անկարելի է որ արդի կեդրոնական բէժիմը գոհացնէ Մակեդոնիոյ եւ Էսիրնէի վիլայէթին Գուլկարները։ Արեան հեղեղներ թափելէն զատութիւն ձեռք բերելու համար Պեռութեան մէջ։ Եւ անբերազուն պիտի չթողուն այս արիւնհեղութիւնը։ Ակէց զատ, անոնց եւեւ պիտի ըլլայ միշտ Գուլկարիան սպառազէն։

Ձեր արդի բէժիմը պիտի չկրնայ գոհացնել նաեւ ա՛յն Ալպանիացիները, ա՛յն Արաբները եւ ոչ Հայերը։ Ալպանիացիք արդէն յանձին Տէրվիշ-Հիլմի իրենց ինքնավարական ձգտումներուն առաջին զոհը տուին, երկար տանիք է վեր Արաբներուն եւ Հայերուն պահերն ալ իրենց յայտարարութիւնը բրին ապակեդրոնացման խնդրոյն վրայ։ Ծանր թերութիւն մը գործած կ'ըլլաք եթէ այդ ազգերուն կարեւորութիւն չտաք։ Ջայլամին քաղաքականութիւնը բնաւ խելացի քաղաքականութիւն մը եղած չէ։

Հապա Իտալիա՞ն... եւ Օսմ. Պեռութեան տնտեսական խանգարչոտ կացութիւնը, որ խաղաղութեան, յանա ճիգերու երկարաեւ տարիներու եւ շատ խարիսխ ճարտարութեան ու իմացականութեան կը կարօտի բարեկարգութիւն եւ բարգաւաճում ձեռք բերելու համար։

(Շարունակելի)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԸ

Կառավարութեան երկրագործական Պանքը սխալ հիմանց վրայ հաստատուած ըլլալով, իր նպատակին տրամադրէն հակառակ արդիւնք մը յառաջ բերած է։ Այս Պանքը այն ժամանակ միայն պիտի կարենայ օգտակար հանդիսանալ երբ իր հիմնական ծրագիրը փոխէ։

Նախ՝ պէտք է որ կառավարութիւնէն անջատուի։ Այսինքն պէտք է ըլլայ ինքնուրոյն հաստատութիւն մը, միւս պահելով կառավարութեան հովանաւորութիւնը։

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնալու այս մասին, պարտիմ ըսել թէ Երկրագործական Պանքը անջատուելով կառավարութենէն, սա անգին առաւելութիւնը կ'ունենայ որ պատասխանատու մարմին մը կ'ըլլայ հանդէպ հողագործ ժողովրդին եւ կառավարութեան, մինչդեռ երբ կառավարութեան կը կրնուի ինքն ալ անոր մէկ մասը կազմելով, հանդէպ կառավարութեան իր պատասխանատուութիւ՞ն կը կորսնցնէ։

Երկրորդ՝ պէտք է փորձէ այն դրութիւնը որով հողագործներէն անխարդ տուրք հաւաքելով դրամագլուխը կը հայթայթէ։ Կեանքի ապահովագրական ընկերութեան մը համար կարելի է այս կերպը, բայց երկրագործական պանքի մը համար երբէք։

Երրորդ՝ իր պաշտօնեաները պէտք է ընտրէ խիստ մրցումով մը, զանոնք լաւ վարձատրէ եւ լաւ աշխատացնէ։ Արկղակալներէն ու գանձապահներէն թէ՛ բարոյական եւ թէ դրամական երաշխաւորութիւններ պահանջէ եւ հողի մը կամ կալուածի մը փոխանցումը ոչ թէ իր պաշտօնեաներուն կամ պատասխանատու ճանչցուած անհատներու՝ այլ իր իսկ անուան ընէ։

Եւ չորրորդ՝ իրեն դիմող հողագործներուն մէջ, թարգման նպատակներով, խորութիւն չ'դնէ։

Կ'ուզեմ պահ մը ծանրանալ այս վերջին կէտին վրայ։

Պանք մը խղճահար վաշխառու մը չէ։ Վաշխառուն մի միայն իր չահը նկատի ունի եւ չիմացիր իրեն դիմողին հանգամանքն կործանումը, մինչդեռ պանք մը թէ՛ իր եւ թէ դիմացինին չահերը կը խորհի Ամեն գործի, ինչպէս ամեն հաստատութեան մէջ բարոյականը պէտք է գործադրութեանց նախնական հիմը կազմէ։

Թուրքիոյ պէս երկրի մը մէջ ուր ժողովուրդը չատ մը տարբեր ցեղերէ կը բաղկանայ, որոնք մեծ մասամբ տգէտ են կրօնամոլ, խաղաղութիւնը ապահովելու է կորուկ ճարքան անոնց մէջ հաւասարութիւն դնելն է։ Խորութիւնը զանոնք կը զրդռէ դէպ ի մէկմէկու դէմ թշնամութիւն եւ այդ թշնամութիւնը, փոքրով տեսանք, ի՛նչ աղէներ կը բերէ երկրին գլխուն։

Ժողովրդին հողագործ մասը, որ պէտք էր ըլլալ է՝ բարեկեցիկը եւ երկիրը ապրեցնողը, այսօր պէտք ունի օժանդակութեան եւ մասնաւորաբար անխարդ օժանդակութեան։ Միայն է այն ատացուածը թէ «ձայն բաղմաց ձայն Աստուծոյ»։ Հազարաւոր դէպքեր ապացուցած են եւ ապացուցին թէ որպէս կը յաղթէ քանակին։ Մասնաւորելով խօսքերկրագործական Պանքին, պէտք է վեր բերեմ սա՛կէտը թէ իր իսկ չահուն համար, ըլլայ նիւթական, ըլլայ բարոյական, պարտի հաստատապէս օգնել հողագործներուն ու խրատութիւն դնել միմիայն պատուաւոր ու անպարեներուն եւ ա՛չ թէ Ցակոբին եւ Ահմէտին միջեւ։

Սակայն գործը արդիւնքէն դատելով կ'երեւի թէ Երկրագործական Պանքի վարիչները տեղեակ չեն իրենց ստանձնած պարտականութեանը ծանրութեան։ Դեղեցիկ բան մըն է բարձր պաշտօնի մը տիրանալ, բայց բարձր պաշտօնեան ունենալու է բարձր միտք, բարձր կարողութիւն եւ բարձր հոգի, ապա թէ ոչ եղածը կ'ըլլայ ոչ այլ ինչ, բայց եթէ կատակերգութիւն։ Եւ մինչեւ այսօր եղածը իրօք կատակերգութիւն մըն է։

Երկրագործական պանքը տուրքերը միշտ կը գանձէ եւ գոյացած դրամին մէկ մասը ելեւմտական նախարարութիւնը կ'իւրացնէ, մէկ մասը պաշտօնեաները կը գողնան եւ փոքր մասն մը ալ հողագործին կը տրուի... եւ ի՞նչպէս։

Գէ՞տք է սակայն յուսահատիլ իրաց այս վիճակէն։

Կը պատասխանեմ։ Ո՛չ։

Սխալ արարքի մը դիմակցութիւնը ունենալ եւ ճարքան ուղղել առաքինութիւն մըն է։

Ժողովուրդը կը սպասէ Երկրագործական Պանքի վարիչներէն որ ակից վերջ նոր թափով մը եւ խղճանոր կերպիւ վերսկսին իրենց գործը, պանքին ծրագրին հիմնական սխալ կէտերը սրբագրելով եւ ամէն բանէ առաջ հողագործին չահը աչքի առաջ ունենալով։

Բայց ենթադրելով իսկ թէ Երկրագործական Պանքը կրնայ օրին մէկը լուրջ հիմերու վրայ եւ անաչառ գործել, դարձեալ կարելի չէ հաւատալ թէ ի վիճակի պիտի ըլլայ օգնելու դրամական ա՛յն համեմատութեամբ, որուն պէտք ունին Թուրքիոյ հողագործները ընդհանրապէս։

Եկեղեցաս, որուն տարածութիւնը Թուրքիոյ մէկ նահանգին տարածութեան կը համապատասխանէ, 6-7 երկրագործական պանքեր ունի, որոնք միլիոններ տրամադրած են եւ դեռ մէկմէկու հետ մրցելու վիճակին չեն հասած որովհետեւ գործի ընդարձակ ասպարէզ կայ։

Բանի՞ երկրագործական պանքերուն թիւը աւելնայ, հողագործութիւնը նոյն համեմատութեամբ կը յառաջանայ։

Նգիպտոսի Երկրագործական Պանքը, որ մտէն ուսումնասիրելու առիթը ունեցած եմ, 1902ին հաստատուեցաւ եւ ցայսօր 9 միլիոն Եգիպտական ոսկի, 25 տարի պայմանաժամով, Ֆելլահներուն փոխ տուած է։

Կառավարութիւնը անոր Թղթերուն մէկ մասը հինգական ոսկիէն, իսկ մնացեալը անպայման կերպիւ ապահոված է, եւ այդ ահարկու հաստատութիւնը օրնէնք մը եղած է Եգիպտացի հողագործին Եգիպտոսի մէջ— որ ինչպէս ըսուեցաւ Թուրքիոյ մէկ նահանգին միայն տարածութիւնը ունի— միլիոններ կը տրամադրուին եւ դեռ զգալի պէտք կայ ուրիշ միլիոններու, որքա՞ն աւելի պէտք է տրամադրել Թուրքիոյ համար որ դիւրաւ քան Եգիպտոս կրնայ իր մէջ պարփակել։ Վատահօրէն Երկրագործական Պանքը չէ որ պիտի կարենայ Թուրքիոյ հողագործութիւնը հասցնել այն վիճակին, ինչ որ նոյն օրինակ հաստատութիւններ ըրած են Եգիպտոսի համար։

Երկրագործական պանքերու պէտքը չատ ու չատ զգալի է Թուրքիոյ մէջ եւ նոր կառավարութիւնը պէտք է միջոցներ ձեռք առնէ որ նմանօրինակ պանքեր կարելի եղածին չափ քիչ ժամանակի մէջ հաստատուին եւ անոնց բացառիկ դիւրութիւններ ընծայելու է։

Մեր բաւականութիւն ժամանաւոր ուշադրութեանց առարկայ ըլլալիք մէկ կէտն է ասիկա։

Տեղական դրամագլուխներով, սակայն, կարելի չէ այս տեսակ հսկայ գործ մը գլուխ հանել։ Պէտք է անպայման դիմել օտար դրամագլխի։

ՕՀԱՆՆԷՍ ՋԱՑԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

ԳՈՐԾԻՆ ԱՄԲՈՂՋ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԵՐՄԱՆԻՈՅ ԷՆԹԻԿՆԵՐԸ

Գ.

Հանր. Շինուած. Նախարարին ուղղուած.

Դիտուած է որ 1904էն Գոնիա-Էրէյլի-Գուլկուրլու մասնաճիւղին աւարտումէն ի վեր, Պաղտատի երկաթուղին գնաքայլ մը առած չէ դէպ առաջ։ Մէկ խօսքով, մենաշնորհուած 3,000 քիլօմէթրէն հազիւ 200ը ի գլուխ եղած է։

Եթէ Տէօյչէ Պանք, ամսոյ ընելէ վերջ, յաջողեցաւ աղէկ կամ զէշ Գոնիա-Էրէյլի մէջ տեղատրել 54 միլիոն մարքի փխառութիւնը, Գոնիա-Էրէյլի-Գուլկուրլու գծին ծախքերը գոցելու համար, պատճառը ա՛յն է որ մէկ կողմէն այդ մասնաճիւղը հմտեսատարար նուազ բաղմաձախս էր, եւ միւս կողմէն՝ մի՛ջամուխ եղած դրամագլուխը անվիճելի ապահովութիւններ կ'ընդունէր, եւ քիլօմէթրական երաշխաւորութեան, 16 հազար 500 ֆր.ին կանոնաւոր վճարումին համար գրաւի դրուած էին անցնելիք գաւառներուն տասանորդները եւ Իզմիր-Էյնէկիրի գծին քիլօմէթրական երաշխաւորութեան համար որոշեալ հասոյթներուն աւելցած մասերն ալ։

Այս առաջին մասնաճիւղը աւարտելէն վերջ, խնդիրը բոլորովին կը փոխուէր. հիմակ կը մնար Կիլիկեան Տաւրոսը կրթել անցնիլ թիւնէլներու եւ բազմաձախս տեսակէն ապահովութիւններու օգնութեամբ, եւ միեւնոյն ժամանակ մրցնել մերթ լեռներն եւ մերթ խիստ աղքատ, սակաւաբնակ ճամբամուտ մարդերու մէջ, ուր դաւառական տասանորդները բացարձակապէս անբաւական են գոցելու Բ. Դրան խոստացած քիլօմէթրական երաշխաւորութիւնը, եւ հետեւաբար միջամուխ եղած դրամագլուխին պիտի պակի հաստատուն ապահովութիւնը։

Արդ, Պաղտատի երկաթուղին ամբողջական չինութեան համար անհրաժեշտ դրամագլուխը հարիւրաւոր միլիոններով կը հաշուուի։

Ո՞ւր գտնել դրամը, առանց իրական երաշխաւորութիւններու, առանց լուրջ դրամագիներու։

Տէօյչէ Պանք խելացի է, եւ գիտէ թէ նիւթապէս անկարելի է իրեն համար նորանոր հանգանակողներ եւ տարաբդղներ համախմբել, ցորչափ այս սկզբունքային խնդիրը արդիւնաւորապէս չլուծուի։

Երբ, Մակեդոնիոյ հրմատցորդին բացը գոցելու պատրուակին տակ, պահանջուեցաւ բարձրացնող մարքսատուրքը, տարեկան չկայ որ ասոր նպատակն էր մանանանդ տրամադրելի գումարներ ստեղծել ի նպաստ Պաղտատի երկաթուղիին։ Բայց Տէրութեանց կողմէ ընդունուած հարիւրին 3ի յաւելումը բնաւ չհամապատասխանեց բուն նպատակին։ Օսմանեան նոր փոխառութեան մը փորձն ալ ջուրը ինկաւ։ Տէօյչէ Պանք, յուսահատելով, «պլըֆ» փորձեց. Ֆրանսական քանի մը սեղանաւորական հաստատութեանց աջակցութեամբ, չորս կողմը ինկաւ Ֆրանսացիներուն ոսկի կիներուն քաղցիկ տարուն։

1906 Նոյ.ին, քանի մը բարիզեան պանքաներ չվարանեցան հաշուեգիծեր հրատարակել ու բաշխել, որոնցմով կը յանդգնէին հաստատել թէ ի մօտոյ հրապարակ պիտի հանուէին Պաղտատի երկաթուղիին թուղթերը, որոնք պաշտօնապէս ալ պիտի ընդունուէին Բարիզի Սակարանի մէջ։ Բացարձակապէս սուտ։ Միեւնոյն ատեն դիտումնաւոր զրոյցներ կը շրջէին—Ֆրանսայի կողմէ Պաղտատի գծին եղած դրամական աջակցութեան փոխարէն, Գերմանիոյ եւս Մարոքի գործելու բացառիկ ազատութիւն պիտի տար Ֆրանսայի։ Պահ մը օրակարգ եղաւ Պաղտատ-Մարոք սակարկութիւնը. Բայց այս սուտեան գիտակը ուժգնապէս վար առնուեցաւ եւ ջուրը ինկաւ խղճալի կերպով։ 1907 Մարտին Բարիզ գացին նոյն նպատակով Կվիններ եւ Զանտեր, սակայն ի զուր։ Մէկ խօսքով, մինչեւ 1908 Յունվ.ի առաջին օրերուն Տէօյչէ Պանք տակաւին չէր գտած ա՛չ իրական երաշխաւորութիւններ, պատահական տարաբդղները շլացնելու համար, ա՛չ ալ սեղանաւորները՝ մանելու համար ա՛յնքան արկածալից գործի մը մէջ, եւ Պաղտատի գիծը, երեք տարիէ աւելի անա Տաւրոսի լեռնաշղթային զարնուած, էրէյլի-Գուլկուրլուէն անդին չանցնիր։

Ցանկարծ, իբրեւ եռեւէ, երկու կարեւոր իրողութիւններ տեղի ունեցան 1908ի առաջին ամիսներուն։ Յունուարի սկիզբը պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ թէ Անատոլուի երկաթուղիներու ընկերութիւնը իր դրամագլուխը կրկնապատկելու, արտօնութիւնը տացած է Սուլթանին, Դոնիայի շրջակայքը ուղղուն աշխատութիւններ կատարելու, Հայաբը Փաշա-Բէնէիք գիծը կրկնելու, եւ Անատոլուի գիծերը վերանորոգելու նպատակաւ, որպէս զի կարելի ըլլայ եւրոբէս բանեցնել։ Յետոյ, Մայիս ամսուն խոստացաւ որ թուրք կառավարութիւնը այսօր վաղը դրամական միջոցներ ալ պիտի ընձեռէ Ընկերութեան, այսինքն երկար տանիք սպասուած անհրաժեշտ եղող իրական երաշխաւորութիւնները, գործի ձեռնարկելու համար, ա՛չ մէկ գծի, այլ միեւնոյն տանն չորս նոյ կէտերու վրայ, իւրաքանչիւրը երկու հարիւր քիլօմէթր, ընդամէնը 800 քիլօմէթր, Էրէյլի-Գուլկուրլուէն սկսեալ մինչեւ Հալիֆ, Մեբանի հարաւային կողմը, մէջը ըլլալով նաեւ մասնաճիւղ մը Հալիֆի վրայ, որ Դամասկոսի եւ Հիճազի երկաթուղիներուն գծին դլուխն է։ Գործը լմնցածի պէս ալ ներկայացուցին, դրամական եւ մասնագիտական պայմանագրութիւնները տարագրուեցան յանիր երկուքին, Գերման ճարտարագէտ Մաքենզէն՝ որ Անատոլուի գիծերուն կառուցման վարիչը եղած էր, նոր աշխատութիւններ տանձնեց, վերջապէս գերման ճարտարագէտներու առաջին մասը Ֆրանքֆորթէն մեկնելով հասած էր արդէն Փոքր-Ասիա։

Քիչ մը ժամէն վերլուծելով վերոյիշեալ երկու գործողութիւններուն ներկայացուցած պայմանները, պիտի տեսնենք թէ անոնք ի՛նչ արժէք ունին, եւ թէ ա՛ռիկա պարզապէս Տէօյչէ Պանքն եւ Գերմանիի կառավարութեան մէկ «Պլէֆ»ն է, որոնք Թուրքիոյ մէջ իրաց հին վիճակին ժառանգ եւ արժատական փոփոխութիւնը կանխատեսելով, փորձեցին ամառարանքով, ամէն գնով եւ կարելի եղած չափով, ժէօն Թիւրքիոյն պատգայ կառավարութիւնը կատարուած իրողութեան մը առջեւ դնել։ Ամբողջ հընարքը ասիկա է միայն։

IV

Արդ, 1907 Դեկտ. 23ի առաջին պայմանագրութեան մը համեմատ, Անատոլուի երկաթուղիներուն Ընկերութիւնը արտօնուեցաւ կրկնապատկել իր 67ուկէս միլիոն ֆր.ի դրամագլուխը։

Աւելի հեռուն երթալէ առաջ, հարկ է անմիջապէս սկիզբէն իսկ տարօրինակութիւն մը երեւան հանել. Ընկերութեան հին թուղթերը տակաւին հարիւրին 60 հազիւ գնուած են։ Դրամագլխի՞ ս եւ է յաւելումէ առաջ ինչո՞ւ համար նախ կոչում չընել հարիւրին 40 այդ մնացած վերջին թուղթերուն համար։

Այս մասին բացատրութիւն մը տրուած է, որ խոստովանութեան կը նմանի աւելի։ Կը վախնան եղեր տագնապ մը առաջ բերելէ եւ վճարելու անկարող մասը բաժնեհարներ իրենց թուղթերը հրապարակ նետելու պատրուակով, եւ ասով գիներու անկում առաջ բերէլ։.։.։ Ուրեմն Տէօյչէ Պանք այս գիները ամուր բանելու կացութեան մէջ չի՞ գտնուիր այլեւս։ Կ'ըսուի թէ Անատոլուի երկաթուղիի թուղթերու խոշոր ծրար մը տակաւին գնող գտած չէ հասարակութեան մէջ, եւ տակաւին Տէօյչէ Պանքի եւ ուրիշ գերման պանքներու մնուկներուն մէջ պարապ կեցած է...։ Իրա՞ւ է արդեօք։ Տէօյչէ Պանք կը վախնա՞յ արդեօք որ մնացած հարիւրին 40ի կոչումը անախորժ հետեւանքներ կրնայ ունենալ իրեն համար...։ Անցնի՛նք։

(*) Զոր օրինակ, օսմանեան հպատակ եւ կրօնքով մահմէտական ալպանիացի հրապարակագիր Ֆայիզ պէյ Քօնիցա (Տե՛ս իր «

ՆԷՃԻՊ ՄԷԼՀԱՄԷԻ Գ. ԴԱՏԸ

Ժամը 6ին սկսաւ դատավարութիւնը։ Դատական մարմինը բաղկացած էր անցեալ անգամուանին պէս։ Նախագահը նախ հարցուց փաստաբան Խնդիր էֆ. Սիմոնի թէ էր փոխանորդեալ Նշանը՝ խոնարհ Հաճի Նշանն էր։ Փաստաբանը այս պատասխանեց։ Յետոյ սկսան կանչուիլ վկաները։ Անդրանիկ Յարգիս Քէօլէեան, որ եկած չէր։ Նախագահը յարեց թէ դուցէ եկած է սակայն վարէն թող չեն տուած, ուստի հրամայեց որ վկաները թող տուին որ գան։ Կանչուեցան նաեւ Մաքքուէի, Բարդամ աղա, մուլթիմ Գեսքոս աղա որոնք չէին եկած։

Օնիկ Զիքիթ Սարաֆ եկաւ։ Նէճիպ տարկեց որ վկաները դէպքէ է մէջտեղը գան, հոն կրնան դրդռմներու ենթարկուիլ։ Ընդ. դատախազը ըսաւ թէ կարգադրութեան տակ է տեղը եւ առանձի տարկուիլեան տեղի չկայ։

Օնիկ Զիքիթ Սարաֆ յարեց թէ Հաճի Նշանը լսած է, բայց չճանչնար եւ ոեւէ կապ չունի հետ։ Նախագահը հարցուց թէ ի՞նչ գիտէ Նշանի ժառուան եւ Թաղման պարագաներուն վրայ։ Ընդ. դատախազ Ալի պէյ ելաւ ըսաւ թէ այդ խնդիրը (այսինքն Նշանի սպանութեան հարցը) շատ աւելի ծանր խնդիր մըն է քան թէ արդէն եղածը, որով պէտք է չարչարանքներու դաւը շարունակել։ իսկ ասիկա եթէ յարմար դատէ նախագահութիւնը, կրնայ անյետ կերպով քննել։ Նէճիպի փաստաբանը յարեց թէ Նշանի անմեղապանութիւնը հաստատուած է, որով ասիկա խնդրոյ առարկայ չի կրնար ելլալ։ Խնդիր Սիմոն էֆ. պատասխանեց թէ օրէնքին տրամադրութեան համաձայն երբ գործի մը քննութեան առնն ամբաստանեալին համար աւելի ծանր ամբաստանութիւն մը ելլէ, ատիկա նախ կը քննուի։ ուստի, հիմա չարչարանքներու դաւէն առաջ պէտք է սպանութեան դաւը նային, մանաւանդ որ նախագահը արդէն կանչած էր այդ վկաները։ Դատը պէտք է լսել ամէնէն առաջ։ Նէճիպի փաստաբան Խրիմեան ըսաւ թէ դատական գործողութիւնները այդպէսով կ'երկարին։ վաղը Գրիգորը, Գորոսը կ'ելլէ կ'ըսէ թէ ես ալ դատ ունիմ, մինչ պէտք է այս լմցնել, եւ եթէ ուրիշ դատախազներ կան, անոնք ալ կրնան դատէն դատ բանալ։ Խնդիր էֆ. յարեց թէ եթէ այս դատավարութեան մէջ Նշանի ալ դաւը, այսինքն խաչանգուսի դաւը չելլար, դատարանը իրաւունք ունէր մերժելու սպանութեան դատն ալ։ Օրէնքը որոշ է, կը պահանջէ որ այս նկատի առնուի։ Նէճիպ՝ որ իբր չարչարող կը դատուի, պէտք է իբր սպանիչ դատուի, վկաները լսուելէ ետք։

Նէճիպ ըսաւ թէ ընդ. դատախազութեան տարատանդրին մէջ առանձի բան չկայ։ քննութեան հին արդիւնքները մէջտեղն են, թէ Նշանի ժառուան դիշերը եւ հոն չէի, դիակը քանդայի յանձնուած է բայց չէ ընդունուած։ հիմա ասոնք կ'ընեն մեր դիրքերու վրայ ազդելու համար բայց նշմարտութիւնը իմ ըսածս է, արդէն երեւան ելած է եւ պիտի ելլէ։

Դատաւորները պահ մը խորհրդակցեցան եւ նախագահը յարեց թէ Նշանի խնդիրը դատարան եկած է իբր չարչարանքի դատ, եւ կանչուած վկաները պիտի լսուին իբր արդարութեան ծառայողներ։

Նախագահ.— Ի՞նչ գիտէք Զիքիթ Սարաֆ էֆ.։

Զիքիթ Սարաֆ.— Տէր նախագահ, նախ ուրիշ բան մը պիտի ըսեմ։ Բանպետութեան որով Հայերը էֆէնտի չէին, բայց ամենայնիւ բեռնակիրը «Մէհմէտ էֆէնտի» էր։ կը ցաւիմ որ այս դրութիւնը կը շարունակուի։ Ինձի եկած հրաւիրագրին մէջ գրուած է Զիքիթ Սարաֆ։ ես էֆէնտի եմ. այս տեսակ տիղոս մը կարեմ միայն թուրքերուն յատուկ չէ։ Ասիկա չկար նաեւ Հայ ծանօթ անձնաւորութեանց ղրկուած հրաւիրագիրներուն վրայ, միայն դիտել կուտամ այս։

Նախագահը ըսաւ թէ սխալ մը եղած է եւ կը դարմանուի։

Զիքիթ Սարաֆ.— Իմ ձերբակալուած եւ Եղբարդ տարուած օրս Սէրգիս տ'Օրիանի դռնապան Մանուկը բերին։ պօմպա հանած էին։ ես անձամբ Նէճիպ փաշան տեսայ որ Մանուկը ծեծելով ձեռնակապ դրաւ անոր։ Փալիս մը կար, պէշիմիզ մէկը, որ ըսաւ թէ ձեզ ամէնքդ պէտք է մեռցնեն։ Ինչո՞ւ ըսի։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ այսչափ բաներ կ'ընեն կոր Հայերը։ Պատասխանեցի թէ ի՞նչ կ'ըլլայ սէկ երկու հոգի պօմպա նետեր են, ամէնքը յանցաւոր չե՞ն եան։ Ոսիկիանը ըսաւ թէ ի՞նչ, հոս աչէի Նշանը ըսաւ որ եթէ մէկ հոգի մնայ Հայերէն, 8 տարու աղայ մըն ալ, դաքնալ ազատութեան համար պիտի աչխատին։ Ոսիկիանը ըսաւ թէ ասոր վրայ մենք ալ Նէճիպ փաշայի հրամանով զարկինք մեռցուցինք Նշանը։ Անկէց ետք, օր մը այնքան յուզուած էի որ կուլայի եւ վախցայ որ հիւանդանամ։ Բժիշկ ուզեցի։ Ոսիկիանը ըսաւ թէ «ինչ կ'ելլէ այդ բաներէն, հոս մարդ ծեծէն մեռած է, քեզի բան մը չեն ըներ կոր փա՛ռք տուր»։ Բժիշկ եկաւ, նայեցաւ ինծի, աղէկցայ։ Ինծի չծեծեցին։

Սարգիս Քէօլէեան, Գալատցի, 46 տարեկան, Շէյլիի գերեզմանատան պարտիզպանը.— Զորս տարի առաջ մեռել մը բերին գիշերուան ժամը 8ին տատիները, Գէչիկիմաչի ջրհանկիրները։ Դուռը զարկին, չբացի, ըսելով թէ գիշերով չենք կրնար բանալ։ Ոսիկիանները եկան, նոյնը ըսի։ Գէչիկիմաչի քէհեան եկաւ ըսաւ թէ «բաց փաշան հրաման ըրաւ այս տեսայ որ արիւնոլուայ էր. պօռացի եկան եւ քիչ եաք մեռաւ Նշան»։ Բժիշկը այսպէս ըսաւ ինծի։

Այս վկայութիւնը անակնկալ էր. ի նպաստ անպատասխանելու Նէճիպ բարկացած ըսաւ.

— Սպառնալիքի տակ բոլոր վկաները իրենց ըսելիքները կը փոխեն։ Յովհաննէս Բժիշկիրոնին եկած տեղն Մանուկ եկած գացած էր։ Սակայն հոգ չէ, զուակի ընտանիքի տէր է, բէվօլվէր կը ցուցնեն նէ կը վախնան։ Բայց հոգ չէ, ես բոլոր վկայութիւններն ալ կ'ընդունիմ։

Կանչուեցաւ պալատան սպասաւորներէն Հիւսէյին որ ըսաւ թէ չէ տեսած ոեւէ մէկուն ծեծ ուտելը։ ընդհակառակը հաց, սիկա կը ղրկուէր եկողներուն։

Էմին աղա, պալատին մէջ սուքբատի, նոյնը կրկնեց։

Գալատի մէջ քիւրդի պահապան Ալի ըսաւ թէ բան մը չդիտեր, միայն ինք կերակուր կը տանէր։

Մաթպուռաթի մէջ թարգմանիչ Ճէմալ պէյ.— Քիմիսիոնին մէջ ռուսերէնի թարգմանիչ էի, բայց ամէն առեն հոն չէի, շաբաթը մէկ-երկու անգամ միայն կ'երթայի։ Կոկկասցի Սպանդարեան անուն Հայ մը թուղթերը ինծի տուին որ քննիչ ռուսական դեսպանատան թարգմանին ներկայութեան։ Անոր թուղթերուն մէջ բան չկար։ Գէնէրալեան դեսպանատան կողմէ ալ թուղթեր կային, անոնք ալ քննեցի, հոն նշմարեցի մէջերնին տեսայ, օր մը հեռը ճաշեցի։ Ուրիշ մէկը չճանչցայ։ Նէճիպ փաշան կը ճանչնայիս ես վախով կ'երթայի հոն, որով չուրջս չէին նայեր, չէի խօսեր, միայն գոբս կը նայէի ու կ'երթայի։ Բան մը չեմ դիտեր։

Անանեաթոյժ միրալայ Մինաս պէյ, 60 տարու.— Իբր ատանաթոյժ Նէճիպ փաշան առաջուց կը ճանչնայի որովհետեւ անոր կենդանիներուն կը նայէի։ Եաքը քօմիսիոնին առեն հարցաքննուեցայ։ Ես բանտարկուած էի զինուորական յարկին մէջ եւ միայն հարցաքննուելու համար կը տարուէի։ Զիս հարցաքննողներն էին Նէճմէտտին մօլլան եւ ուրիշներ։ Դէշ ընթացք մը չտեսնցայ։ Երեք անգամ հարցաքննուեցայ, բայց արդէնք մը չկրեմ առնել, որովհետեւ յարաբերութիւնէ զրկուած էի։ Գայրաթին ինծի լուր եկաւ թէ պիտի սրձակուիս, ուրախացայ, բայց չարձակուեցայ եւ 9 ու կէս ամիս մնացի հոն։ Ուրբաթի դէպքին օրը նէպէքճա էր. գացի հոն ուրիշ ընկերոջ մը՝ Մուսթաֆայի հետ, որ ժուռնալ տուեր է թէ իմ քաջութիւնս ծածկեր եմ պօմպան Դրբոցին մէջ, դատախազութեան առեն ձերբակալուեցայ։ Սրբոյդ օրը զիս փոքեցին, կամք գրին, որ տեսնենք թէ պիտի յուզուի՞մ. բայց ես անտարբեր էի։ Կամք նատած առեն Նէճիպ փաշա հոն էր։ Փաշան ինծի դէմ դէշ չվարուեցաւ։ Ձերբակալուելէս մինչեւ Կայսրամ երբ ինծի ըսին թէ պիտի արձակուիս, երկու եւեթ ամիս անցաւ։ Հարցաքննութեան առեն Նէճիպ փաշա զիս ժառնոյ Մուսթաֆայի ըսաւ։ Ինչ կը խօսիս։

Նէճիպ ըսաւ թէ Մինաս պէյը պաշտպանելուն համար իրեն դէմ բողոքած են. այս թող հարցուի, քանի որ գիրուն։ Սակայն Մինաս պէյ ըսաւ թէ առանձի բան մը չդիտեր։

Քօմիսէր Մաղաքս, ըսաւ թէ Նէճիպ փաշայի դէշ ընթացքը չէ տեսած։

Գէչիկիմաչի ոսիկաններէն Հասան ըսաւ թէ ինք չէ տեսած դէշ ընթացքը։ Այս ալ ըսաւ թէ Նշանը արտաքոցին հանուած առեն տեսած էր, արիւնը գետ կը հոսէր, ձեռքը թիթեղի կոտր մը կար, «աաէք ձեզի հաճի Նշանը» ըսելով մեռաւ։

Քօմիսէր Հասան ըսաւ թէ չէ տեսած Նէճիպ փաշայուն մարդ ծեծելը։

Լուսանկարիչ Ֆէպլուս, 43 տարեկան.—Պօմպայի դէպքին առթիւ բանտարկեալներուն լուսանկարները հանելու համար զիս կը կանչէին. քանի մը հոգի մէկէն հանել կուտային. ամէնքը 100ի չափ մարդոց լուսանկարը առին։ Առանց ձեռ ուտելուն մասին բան մը չեմ գիտեր։ Վիրաւոր չէին, բայց ոմանց ճակատին վրայ կապոյտ նշաններ տեսան եմ։

Հաւարապետ Զիա պէյ.— Երբ օր մը փաստաբան Զօհրապ էֆ.ի հետ կը խօսէի, Զօհրապ էֆ. ըսաւ թէ պօմպայի դէպքին առթիւ Նէճիպ փաշա իրեն մեծ բարիք ըրած է, առանց Նէճիպ փաշայի ինք փճացած պիտի ըլլար, թէ ոչ միայն իրեն, այլ շատ մը հայերու մասին բարիք ըրած է։ Հիմա որ Նէճիպ փաշա ձերբակալուած է, կ'ուզէի ես ալ օրնել Նէճիպ փաշայի, բայց որովհետեւ խնդիրը քաղաքական է՝ այսինքն կը վերաբերի Հայ յեղափոխութեան մէկ ցոյցին, չեմ կրնար միջամտել, ըսաւ Զօհրապ էֆ.։

Նէճիպ խնդրոյ բան հատարել վկայութիւնները։ Ասոր վրայ բազմութեան մէջ սկսան կառապանները պօռալ կանչել թէ իրենց վճարները ի՞նչ պիտի ըլլայ, 200 որք կայ, «բօ՞ն գիժոն նախագահը կանչեց ասոնցմէ մէկ երկու հոգին եւ ըսաւ թէ դուք հոս չէք կրնար միջամտել քանի որ ասիկա չարչարանքի գատ է, գացէ՛ք Նէրիի դատարաններուն։

Նէճիպի փաստաբանը ըսաւ թէ ասոնց կը բողոքեն պօմպայի դէպքը սարքողներուն դէմ, ասիկա պարզ անհասկանալի դէպք մըն է որուն մեղքը որ քաղաքական հանդամանք առուեցաւ։

Խնդիր Սիմոն.— Եթէ ասիկայ կառապաններուն փոխանորդն է, ես ալ 250 հազար ստանալ հայերուն փոխանորդն եմ, առանց հարցնելու։ Ինչ որ ուրիշ պիտի պատասխանենք։

Աղմուկը կը շարունակուէր կառապաններու այսինքն Նէճիպի կողմէ դերդուած անձերուն կողմէ։

Ընդ. դատախազը.— Այս դաշը պօմպայի խնդրին դաշը չէ, հետեւաբար հոս չի կրնար լսուիլ։

Դատական մարմինը խորհրդակցութեան համար սրահ քաշուեցաւ։

Բազմութեան մէջ այս անգամ մեծ մասը հաճաներ էին, սիրիացիներ եւ ծանօթ կառապանները որոնք կ'ուզէին խեղդել խնդիրը իրենց գոռում գոչումներով։ Ոստիկանները իր զուր կը ջանային լռեցնել։ Վերջապէս խաչ։ աղաղակներին։ Դիտուեցաւ որ դաղարի պահուն Նէճիպի փաստաբանները կը խորհրդակցին կառապաններու գլխաւորներուն հետ եւ հրանդ կուտային ասոնց։ Այս պահուն տարբ մը սկսաւ հայհոյել Հայոց հացեին։ Մէկ քանի Հայ երիտասարդներ պատասխանեցին թէ չվայլեր ազգութեան հայհոյել։ Ասոր վրայ տարբը հարուած մը տուաւ Գ. Թորոս Շիրվանեանի գլխուն, որ բողոքեց։ Այս պահուն Դաւանիկ անուն երիտասարդ մըն ալ պատասխանեց տարբին նախաձիգներուն, աղմուկ մը դոյացաւ եւ ոստիկաններ գալով Դաւանիքը դուրս հանեցին։ Այս բոլորին յայտնի կ'ելլայ այն գերագոյն հրգը զոր կը թափէ Մէշլիսական աւազակային գերդասանը՝ իր բանտարկուած գաղան անդամը ազատելու համար։

Կէս ժամ եաք դատական մարմինը սրահ դարձաւ։

Նախագահ.— Մուխթար Գեսքոս հաշմանդամ անկողին ինկած ըլլալով, զայն կանչելու հարկ չտեսանք։ Վաստաղաններու խնդիրն ալ քննեցինք եւ տեսանք թէ Նէճիպ փաշայի խնդիրը ասոր հետ կապ չունի, հետեւաբար անոնք իրենց ազատագրը պէտք է ստանան ընդ. դատախազին որ զրկէ պատկանելի տեղը։ Իսկ հարցաքննիչ առեանին ձեռքը կան նաեւ Նէճիպ փաշայի՝ տարբեալ ուրիշ բողոքներ։ մինչեւ ...նց ալ հոս գալը, դատավարութիւնը յետաձգուած է ուրիշ օրուան։

Ժամը 8ին փակուեցաւ Ժողովը։ Սբրանները պարպուելէ եաք էր որ, զրեթէ դատավարութեան դադրելէն ժամ մը յետոյ Նէճիպը վար իջեցուցին բանտ տանելու համար, որպէս զի անպատասխան ցոյց չըլլայ։ սակայն դարձեալ բազմութիւնը կը սպասէր վարը եւ Նէճիպ սրիկան ձգտագրներու յատուկ կառքը դրուելով տարուած տեղն, դարձեալ «նուհա»ներու եւ նախատինքներու ենթարկուեցաւ։

Յաջորդ դատավարութեան օրը դեռ չէ որոշուած։

ՀԷՅԵԹՔ ԹԱՔԲԷՔԻՑԷԻ ՆԱԽՈՐԴ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Գ. ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ, ժամը եօթուկէսին Գատ. Բ. դատարանի առջեւ տեղի ունեցաւ Հէյեթք Թաքբէքիէի նախորդ նախագահին Գ. դատավարութիւնը։ Դատաւորական մարմինը կազմուած էր նախագահ Թանսին եւ անդամ Հաճիա ու Թէվֆիք պէյերէ։ Ընդ. Դատախազն էր Ճէմիլ պէյ։ Իրենց մասնաւոր տեղը նստած էին Տօքթ. Ճէվահիրճեան եւ իր փաստաբերը, ամբաստանեալին փաստաբանը, Տօքթ. Աթիլեան, ոստիկան Սալա եւ տիպարաձի Ցակօբ։ Դատավարութիւնը սկսելէ առաջ փաստաբան մը՝ Բեւրիկ էֆ., խնդրագիր մը ներկայացուց նախագահին, որուն մէջ կ'ըսէր թէ անիրաւ տեղը զինքն ալ 17 օր քանտարկած եւ իր գործին ուշադրութիւն ու հիւանդութեան պատճառ եղած են, որով 8000 դրշ.ի չափ ծախսուց հատուցում մը կը պահանջէր եւ կը խնդրէր որ իր դատն ալ միացուի ներկայ դատավարութեան։ Բենիկ էֆ. բերանացի ալ տեղեկութիւններ տուաւ եւ ըսաւ թէ օր մը մէկու մը դատավարութենէն կը դառնար, երբ Նուրը Օսմանիէի մօտ քօմիսէր մը եկաւ եւ զիս պահանջաց հրաւիրեց ուր չորս էջով ժուռնալ մը դրեցին եւ անկէ եաք առաջնորդեցին ոստիկանական բանտը ուրեղ 17 օր զիս ամէն արտաքին հաղորդակցութենէն զրկեցին, ես այն առաջնորդ յուսահատեցայ որ, ըսաւ, որպեսզի պահ մը անձնապան ըլլայ։ միայն անգամ մը կանչեցին եւ ըսին թէ ես իրբ թէ Եւրոպա պիտի փախչիս, ես իրբ թէ անգլիերէն գիրքեր կը թարգմանես։ դեր, էքսբրէսով պիտի փախչիս եղեր, թէ անցեալ ունիս եղեր եւլն. եւլն. եւ թէ առոր համար է եղեր որ զիս բանտարկեր են։ 17 օր անօթի ծարաւ մնացի գրեթէ, սանմանդրութեան հաւանկսէնն 5 օր առաջ երկու երաշխաւոր ցոյց տուի եւ հաղիւ հաղ կրցայ ինքզինքս ազատել։

Նախ.— Բեմզմ Մէհմէտ Ալի պէյ դրամ պահանջէ՞ց.

Բենիկ.— Ոչ, ատիկա չեմ կրնար ըսել։

Նախ.— Ուրեմն ինչու 8000 դրշ. հատուցում կը պահանջես Բենիկ.— Գործէս եղայ, հիւանդացայ, բժիշկներու եւ հիւանդանոցի դրամ տուի, ատիկա է որ կը պահանջեմ։ Կանչուեցաւ վկայ քօմիսէր Գասրի էֆ. որ կը պաշտօնավարէ այժմ Սամաթիա եւ նախագահին հարցումներուն պատասխանելով, բոլորովին ուրացաւ եւ ոչ Տօքթ. Ճէվահիրճեանի առուն դրամ պահանջելուն եւ ոչ ալ Տօքթ. Աթիլեանի ժուռնալին մասին ոեւէ տեղեկութիւն չունենալը յայտարարեց։ Նախագահին հարցումին պատասխանելով ըսաւ թէ 12-13 ամիս պաշտօնավարած է Սաքալը Մէհմէտ փաշային քով։ Կանչուեցաւ վկայ Շեվքը անուն ոստիկան մը որ բան ուզուած Շեվքն չէր, որով իր վկայութիւնը չի լսուեցաւ։

Ընդ. դատախազը.— Այս դաշը պօմպայի խնդրին դաշը չէ, հետեւաբար հոս չի կրնար լսուիլ։

Դատական մարմինը խորհրդակցութեան համար սրահ քաշուեցաւ։

Բազմութեան մէջ այս անգամ մեծ մասը հաճաներ էին, սիրիացիներ եւ ծանօթ կառապանները որոնք կ'ուզէին խեղդել խնդիրը իրենց գոռում գոչումներով։ Ոստիկանները իր զուր կը ջանային լռեցնել։ Վերջապէս խաչ։ աղաղակներին։ Դիտուեցաւ որ դաղարի պահուն Նէճիպի փաստաբանները կը խորհրդակցին կառապաններու գլխաւորներուն հետ եւ հրանդ կուտային ասոնց։ Այս պահուն տարբ մը սկսաւ հայհոյել Հայոց հացեին։ Մէկ քանի Հայ երիտասարդներ պատասխանեցին թէ չվայլեր ազգութեան հայհոյելու։ Ասոր վրայ տարբը հարուած մը տուաւ Գ. Թորոս Շիրվանեանի գլխուն, որ բողոքեց։ Այս պահուն Դաւանիկ անուն երիտասարդ մըն ալ պատասխանեց տարբին նախաձիգներուն, աղմուկ մը դոյացաւ եւ ոստիկաններ գալով Դաւանիքը դուրս հանեցին։ Այս բոլորին յայտնի կ'ելլայ այն գերագոյն հրգը զոր կը թափէ Մէշլիսական աւազակային գերդասանը՝ իր բանտարկուած գաղան անդամը ազատելու համար։

Կէս ժամ եաք դատական մարմինը սրահ դարձաւ։

Նախագահ.— Մուխթար Գեսքոս հաշմանդամ անկողին ինկած ըլլալով, զայն կանչելու հարկ չտեսանք։ Վաստաղաններու խնդիրն ալ քննեցինք եւ տեսանք թէ Նէճիպ փաշայի խնդիրը ասոր հետ կապ չունի, հետեւաբար անոնք իրենց ազատագրը պէտք է ստանան ընդ. դատախազին որ զրկէ պատկանելի տեղը։ Իսկ հարցաքննիչ առեանին ձեռքը կան նաեւ Նէճիպ փաշայի՝ տարբեալ ուրիշ բողոքներ։ մինչեւ ...նց ալ հոս գալը, դատավարութիւնը յետաձգուած է ուրիշ օրուան։

Ժամը 8ին փակուեցաւ Ժողովը։ Սբրանները պարպուելէ եաք էր որ, զրեթէ դատավարութեան դադրելէն ժամ մը յետոյ Նէճիպը վար իջեցուցին բանտ տանելու համար, որպէս զի անպատասխանելու ցոյց չըլլայ։ սակայն դարձեալ բազմութիւնը կը սպասէր վարը եւ Նէճիպ սրիկան ձգտագրներու յատուկ կառքը դրուելով տարուած տեղն, դարձեալ «նուհա»ներու եւ նախատինքներու ենթարկուեցաւ։

Յաջորդ դատավարութեան օրը դեռ չէ որոշուած։

ՆԻԻԹԵՐՈՒՆ ԱՌԱՏՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅԱՆԱՒԱԿ

ՄԵՐ «ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ» ԹԵՐԹՈՒՆԸ ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է ՎԱՂՈՒՈՒՆ։

ԱԶԳԱՑԻՆ

ՄՈՒՇԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Ապրի օր դարձեալ հեռագիր եկած ըլլալով որ Մուշի մէջ խանութները չեն բացուած տակաւին, երեսփոխան Գեղամ էֆ. դիմեց Սրբոյ. Ժողովի նախագահին, որ դեր-նախագահ Թալէաթ պէյը զրկեց Բ. Դուռ։ Հոն, պէտք եղած հաւաստիքները կրկնուեցան թէ արդէն փոխ կառավարիչ մը կարգուած է եւ թէ կառավարութիւնը ձեռքն ինքն է կ'ընէ։ Կառավարչին դէմ զգաստղներուն եւ բողոքողներուն մէջ կան նաեւ մաս մը թուրքեր ալ։ Գեղամ էֆ. հեռագիր մը ուղղեց Մուշ թէ, պէտք ենդած ջանքերը եղած են արդէն Կոլոյ մէջ եւ թէ տեղւոյն վրայ ալ պէտք է աշխատիլ որ ցեղերու մէջեւ հանգիստութիւնը պահպանուի եւ ցաւութիւն առաջ չգայ։

«ԲՐԻՋԱՆԻՍՈՆ» Տնօրէնը իր մէկ քանի բարեկամներուն հետ կիրակի օր այցելեց Սկիւտար Վեհ. Հայրապետին, որ աչխատեցաւ միասիս ընել զիրենք։

ԱԶԳԱՆՈՒԹԻՒՆ Հայտնեաց ընկերութեան կարգաց ժառանգները, որ տեղւոյ ծանօթ տիկիններէն եւ օրիորդներէ կազմուած էր, իր առաջին հաւաքոյթն ի սկզբան դրկած է նոյն ընկերոջ Թեան նոյն պէս կազմակերպուած է Ազգ. Դարձի մէջ ժառանգիլ մը հեռաւեալ կերպով։ Տիկնայք՝ Մ. Թաղիանան՝ Առանապետ, Բ. Սբէնդեան՝ Առանդապիր, Գ. Մեբանեան՝ Գանձապետ, Ա. Կաստարեան եւ Ե. Մուքիսեան խորհրդական։ Մանրամասնութիւններ կարելի է յուսալ տիկնանց գործունէութենէն։

ԻԶՄԻՐՅԻ խումբ մը Հայեր գեղեցիկ դաղափարը յղացած են հաստատելու Ակումբ մը, ուր ինչպէս օտար ազգերու կոմիթիներ ունին, հաւաքուելով իրարու հայ ընակութիւնը, իրարու հետ չեն փուլ ունենան եւ կարծիքներ փոխանակեն օրուան հարցերու մասին։ Ակումբ չենք մը պիտի վարձէ քաղաքին վրայ։

ՅՈՒՂԱՐԿԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄ

ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ՏԻԿ. Հ. Մ. ԴԱՍԱՐՃԵԱՆ

Երէկ Դասարդիւղի Մ. Թաղամասը սեղեցոյն մէջ տեղի ունեցաւ վաղամեռիկ Տիկ. Հայկանուշ Մ. Դասարճեանի (Ինա Գէնիկպաշեան) յուղարկաւորութեան խուռներ հանդէսը, նախագահութեամբ Դեսէլ Ծ. Վ. Գալէմքարեանի, չորս ազգուած Տ. Ղեւոնդ Դուրեան, Անանիա Հաղարապետեան վարդապետներէ բաղմաթիւ քահանաներէ։ Հանդիսին լուսաբերուած էր եւ մասնաւոր նիզակներ ուեցաւ դպիրներու կողմէ։ Դագաղը ծածկուած էր ծաղկեպսակներով զոր իրենք էին վաղամեռիկ Տիկնոջ ազգականներ՝ Մ. Դասարճեան, այրը՝ այրի Տիկ. Ովսաննա Թորոսեան, աղջիկ Տիկ. Նուրիա Դասարճեան, աղջիկ Տիկ. Մարիա Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկ. Աբրահամ Տ. Աբրահամեան։ Ներկայներուն մէջ կը նշմարուէր զանազան ազգասանութիւններու ներկայացուցիչներ։

Նախագահը Տաղարանը Հիւսէյինը նստեցուց ամբասանեալներուն տեղը։ Հիւսէյին ըսաւ որ եթէ կը ներուի, երբեմն պաշտօնական հագուստը հանէ եւ իբր սիվիլ նստի, բայց նախագահը մերժեց։

Ճէմիլ պէյ.— Կը պահանջեմ որ Գուլ Դարբուի քօմիսէրին ժուռնալը դատարան բերուի եւ եթէ մէջտեղէն վերցուած կամ պատռուած է ատոր պատճառ եղողներուն ով ըլլալը հայտնուի։

Ճէվահիրճեանի փաստաբանը գոնեցիկ եւ ամփոփ ճառ մը խօսեցաւ ուրսաւ թէ բանտարկութեան օրով կառավարական պաշտօնեաները երկու յանցագործ ունէին, մէյ մը հնասանդել երիտասարդ Թուրքերը եւ զանոնք բանտարկել ու մէյ մէն ալ նեղել մեր Հայ հայրենակիցները ու կաչառք ուռնալ անոնցմէ։ Ամենուն գիտցած բանն է որ ըսաւ, Հայերը հոսկէ հոն չէին կրնար երթալ եւ եթէ ձեռնարկէին այդ տեսակ բանի մը, միայն դրամը, այո՛ դրամն էր որ դեր կը խաղար, բոլոր առնց բանաղիրքը սակայն Մէհմէտ Ալի պէյն էր։ Այսօր ձեռքերնիս ունինք ցեսկ մը Հայերու որոնք եւ Մէհմէտ Ալի պէյի դէմ բողոքող են, ինչպէս օրինակի համար Սկիւտարի բնակող մանչաստ Զարնէֆ. Գէչիրեան, եթէ բարձր մարմինդ կ'ուզէ կրնանք նաեւ միւսներուն անունը տալ, որոնք պատասխան են Մէհմէտ Ալի պէյի արարքները թուելու, այս անձերուն բողոքը եթէ կ'ուզէք միացուցէք մեր դատին եւ կամ ուրիշ կերպով մը մեր ըրէք զանոնք արդարութիւնը տեղը բերելու համար։

Դատաքանը միաձայնութեամբ որոշեց որ եթէ այդ բողոքող անձերը մէյ մէկ խնդրագիր ներկայացնեն դատարանին, պէտք եղածը կը տնօրինուի։ Նաեւ որոշեց որ դատավարութիւնն ամբողջ տալ,

աբեին Գեղրոս Ճամուզեան, Յարութիւն Ճնկարեան, Ճէպրայել Գասապեան, Բարսեղ Ժամկոչեան, Միհրան Թումանեան, Աբրահամ Տ. Աբրահամեան, Կարապետ Զալամանեան, Սարգիս Գէշէեան, Օնիկ Բէկպէճեան, Մ. Անասիաս Գալօնբիրեան, Նշան Գլաքճեան, Նշան Բամպուկճեան, Օնիկ Եէկէնեան, Հրանդ Գարբիէլեան, Յովհաննէս Սվաճեան, Միքայել Գունաքճեան, Սրբուկ Տէմիրեան էֆ.ները։ Արարողութեանց աւարտուելէն եաք, ներկաները իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին հանգուցեալ Տիկնոջ պարագաներուն։

Միաք էֆ. Գասաքճեան, Այրի Տիկ. Ովանէս Գէսիքչեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն անոնց որոնք հաճեցան անձամբ կամ գրով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնել Տիկ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ Մ. ԳԱՍԱՊԵՆԱՆի սիրոյ մահուան առթիւ։

ՕՍՄ. ԵՊԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԱՊԻ ՆԻՒՍԸ

Անցեալ Իրիպ պէյ Նիսբը բացաւ կարգացուցեալ նախագիծ ժողովին առենագրութիւններ։ Գալշօ էֆ. յայտնեց թէ առենագրութեան մէջ 137 երեսփոխանէ մեծամասնութիւն գոյացած է կ'ըսուի, մինչ 124 էր անոնց թիւը, եւ մեծամասնութեան խնդիրը թնաւ նկատողութեան չառնուիր։ Նախագահը պատասխանեց թէ քարտուղարը հաշուած էր, մէկ քանի երեսփոխաններ «սատր վրայ խօսիլ չարժէ» ըսելով Գալշօ էֆ.ն արգիլեցին խօսելու։ Գոշմիրի էֆ. պատասխանեց թէ «ընդհակառակը մեծամասնութիւնն խնդիրը չատ կարեւոր է, եւ հարկ է որ այդ մասին իսօսուի։ Եթէ երբեք մենք ըսենք թէ 124ը մեծամասնութիւն է, ասիկա օրինակո՞ն կ'ըլլայ։ Մենք ամէն բանէ առաջ բծախնդիր ըլլալու ենք օրէնքը յարգելու համար ըստ։

«Առանձին խնդիրներու վրայ խօսելու պէտք չկայ, դիտմամբ կ'ընէք խառնակութիւն հանելու համար», ըսին մէկ քանի երեսփոխաններ։

Գալշօ.— ինչ պիտի ըլլայ, օ՞ր մէկ առաջարկնիս ընդունած էք որ, խօսքերնիս կը կտրէք...

Նախ.— Խնդրեմ խօսքերնիդ եւ առէք։ Ցետոյ նախագահը յայտնեց թէ հանգամանքը մեր դիտմամբ չենք ուզեր։ Որքան մեր ժամանակը հոս կորսուի, մեզի համար աւելի բարեացակամ է։ Մենք ինչպէս ուզենք, ինչպէս կամենանք, մեր ազգին ծառայելու համար։ Ինչպէս կամենանք, ինչպէս կամենանք։ Ինչպէս ուզենք, ինչպէս ուզենք

ԽՐԱՏ ՀՕՐ ՄԷ ԱՌ ԻՒՐ ՈՐԴԻՆ

Որդին-Հա՛յր, կ'ուզես յարաբերութեան մտնալ այնպիսի վաճառատան մը հետ որ կարենայ իմ պիտոյքս հոգալ ժամանակաւոր ճարներով, իմ շահած ամսական հաւեստ գումարին համեմատութեամբ։

Հայր-իմ փոքրաւորութեամբ կրնայ աւելի օր ուզգակի «Հաճի Շահին», վաճառատունը դիմես Կ. Պոլիս Մահմուտ Փաշայի փուռին դէմ Մեծ-Նելլաղ խան թիւ 16, ուր կրնաս գտնալ պարապատ եւ յանձնարարեալ հագուստ, կօշիկ ինչպէս նաեւ գուլպայ, փանէլա եւ ամէն տան անհրաժեշտութիւն պէտքը կազմող՝ խաս, 100ին 30 կանխիկ եւ մնացորդն ամսական եւ կամ շաբաթական ժամանակներով։ Զատակ, շատ գոհ պիտի մնաս այդ վաճառատան տիրոջ պարկեշտ գործառնութիւններէն։ 50—16

ԹՕԲԽԱՆԷԻ ԱՄԻՐԷՏԷՆ

Զէյթունն Գրանը ֆապրիգան Հիւսայունքնաս մէվճուտ օլուա պիլիզայտեռ ֆիբրանթը Թէգարբուր խանն էֆ. ժան 30694 քիլօ էճնաս բիրինճ վէ էճնաս նուհաս քիւլիւէ իլէ Աբդրէի ժաքէնի ժանուալը խամ նուհաս վէ ժայլոզ թայարն իւթիրասընա Թալիպ օլանլարքն՝ չէբաթթը թաֆիւլթիլը անալայզպ իճաթի զամայիմ էյլէմէք վէ նիւժունէյլերինի կէօրմէք իւզրէ բեյ ապչէլերինի միւթահարպէն բաղար էրթէսի վէ բէնճէնպիսի կիւնլերի սաաթ 5ին 10ա գասար Թօբխանի Ամիրէ մէճլիսին միւքաճաթ էյլէմէլերի իլան օլունքը։

5 մարտ 325 — 3—3

ԳԷՅՕՂԼՈՒ ԻՃՐԱ ՏԱՒՐԷՍԻՆԷՆ

Մէզաք Նարլեան էֆ.ենին՝ Բաֆայէլ պէնթը Կոզման էֆէնտիյէ ժանքիւմունպէկ տէյնի օլան մէպալիղը մալիմէնին Թէսվիյէսի իւլիւն էօհտէի Թէսարբուֆքնաս օլուպ տաինը մուսիմլիյէ նամրնա տէֆտարէն մէֆթուր վէ ֆիբրանթը Թահրը հիւքմէ ալընմըշ օլան Բանկալթիսէ Պէօյիւքէրէ ճառաէսինտէ Թէվֆիկ ինթիգայլը սաղիր վէ քէպիր 6 օտա վէ մարպախ վէ արգա ճիւէնքնտէ պաղչէ մահալի վէ գուլույը միւրէմիլ 59 նուսմէրօլը պիր պաղ խանէ իլէ պիր պարգայը միւրէմիլ արտատաքի բուղ հիսսէի չայիսը լէտէլ միւզայէտ 5000 ղրշ. ալթուն ադչէ պէտէլ իլէ տանը մէրգուտ էօհտէինտէ Թէգարբուր իտէ բէք մուվադգամ գարարտատէսի քէչիտէն գէլընմըշ օլմաղա, Թարիխը իլանտէն էթիպտէն 31 կիւն զարքընտա 100տէ 5 զամբյլա Թալիպ օլաղ տահա զիյատէ մալիւմաթ ալմագ իսթէյէնլերին՝ 100տէ 10 նիսպէթինտէի բէյ ապչէլերինի միւսթահարպէն Պէյօղլու Իբրահարէքսինտէ միւքաճաթ իթիւլերի վէ միւտաթը մէզքիւրլերին խիթամընա միւսաարքի չէնրը նիսանդն 11նճի ճուժա էրթէսի կիւնիւ սաաթ 9 բաատէլերինտէ էմլաքը մէզքիւրլե բիւկհանընա ազիզիթ իսէնէք օլան մէմուրը միւվաճէէսինտէ հաղրը պուլընմայարը՝ սաիրէի մէզքիւրէտէն իլան օլունքը։

7 մարտ 325

Ամասիա գասապարնաս վագը 11000 ղրշ. պէտէլը սապզէլը Սինան համամբէնդն՝ 325 սէնէի մալիյէսինէ մահուպէն պիր սէնէլիկի պիլիզայէտ 8000 ղրշ., վէ 7500 ղրշ. պէտէլը սապզէլը Քէօբրիւ համամբէնդն 70 պին ղրշ., վէ 7800 ղրշ. պէտէլը սապզէլը Մուսթաֆա Գէյ համամբէնդն 7000 ղրշ. պէտէլը իյմար իլէ Թալիպլերի էօհտէսինտէ Թէգարբուր Իթիսէի՝ Սիվաս վիլայէթի Էլվաֆ մուհասէպէճիլիկինէն քէչիտէ գէլընան 3 մարտ 325 Թարիխալի Թէլէկրաֆնամէէ կէօսթէրիլիր օլմաղա, մէզքիւր համամբէրա զամմ էլէ Թալիպ օլանլարքն՝ Թարիխը իլանտէն իթիպարէն չէնրը ճարիի Բուսմինին 15ինճի կիւնիւ սաաթ 11է գասար 100տէ 10 նիսպէթինտէ Թէէմին ադչէսինի միւսթահարպէն Տէրսաաադէթէ էվզաֆը Հիւսայուն մուհասեպէի ուսմամիլէ վէ մահալինէ մէգլիս վէ էվզաֆ իտարէլերինէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունքը։

8 մարտ 325 — 3—1

Ինկիլիզ բիրինճի, քիլօ 400,000 իլա 380,000, պէտէր քիլօսը 1 ղրշ. և բ. 50 ան.

Շեքէր, քիլօ 68,000, պէտէր քիլօսը 1 ղ. 80 բբ.

Նոհուտ, քիլօ 14,000, պէտէր քիլօսը 35 բբ.

Մազար բիբինճի, քիլօ 8500, պէտէր քիլօսը 2 ղ. 1 բբ.

Նիյատթա, քիլօ 6000, պէտէր քիլօսը 2 ղ. 19 բբ.

Հալէպ եաղը, քիլօ 1000, պէտէր քիլօսը 11 ղ. 30 բբ։

—Եվզաֆը Հիւսայուն Խաղլէէսինճէ պիր սէնէլիք օլմադ իւզրէ միւպաչէաբանա լիւզում կէօրիւնէն պալէտէ մուրթգամ ալթը գալէմ էրզադ զիյրլերինաէ մուհաբբէր Ցիյաթլարլա Թալիպլերի էօհտէլերինտէ Թէգարբուր իտէրեք իհալիի եվվելիլեերի իճրա գելընմըշ վէ չէհրը հալին 5ինճի բէնճէնպին կիւնիւ ադչամը սաաթ 10ա գասար 100տէ 3 վէ էքի կիւն զարքընաս սա 100տէ 10 Թէնգլ դապալ օլունարադ իհալի զաթիլերինին իճրաը մուգարբեր պուլընմըշ օլասուղնաան, նոգանդարը իլէ իթա իթմէք խթէյէնլերին՝ 100տէ 10 նիսպէթինտէ Թէէմին ադչէլերինի վէ նախօտ միւթէպէր վէ մուասատադ քէֆալէթինամէլերինի համիլին սէնիլիբ իսարեի էվզաֆա միւրաճաաթ էյլէմէլերի։

4 մարտ 325 — 3—2

ՌԻԼԱՆ

Մէքթէպը Հարպիյէ ասթիլինտէ գանուսուա պոյանըլըղը վէ նուֆուսանէլերին գանվէճիլիյի իճպարը միւգայէտէ պուլընաղընան Թալիպ օլանլարքն՝ չէբաաթը իհալիյի անլամադ իւզրէ բեյ ադչէլերինի միւսթահարպէն մէքթեպէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունուր։

3—2

ՊԱՆԳ ՏԷ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիոյ.— Բանանաս խան։

Գոլոյ գործակալութիւն.— Գոթբրէք օղլու բասմէին դիմաց Ալիբ էֆ. Քիւրիւմտէ փողոց։

Գոլոյ Գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանգայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաեւ գանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն մինչեւ և Արտասահմանի համար։

ՏՈՔԹ. Խ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՄՈՐՓԱՇԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ, ՓՐԱՆՍԱԿԱՆՏԻ ԵՒ ՄՆԴՊԱԿԱՆ ԴԱՐԾԱՐԱՆԱՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տոքթ. Խ. Փափազեան որ իր կատարեալ ճեռնհասութիւնը եւ ժամանակաւորութիւնը հանրածանօթ բժիշկ մը է, ֆրանկախի, մարթային եւ ծննդական գործարանաց հիւանդութիւններու նոքարդն կատարելագործեալ դարմանատեսութեան մէջ երկար տարիներ է վեր իր հմտութիւնը աւելցուցած է Բարիզի Սէն-Լուսի եւ Նեքքեր հիւանդանոցներուն մէջ, եւ այժմ վկայական ստացած ըլլալով Գալիս վերադարձած է։ Ըստ առաջնոյն դարձեալ, բացի կիրակի օրերէ, ամէն օր ժամը 3էն 10 Գաղէզ Դրաբ, շաբաթավանտ հանի Գէքքեր էֆ.ի խանութին դէմ, 19 թիւ դարմանատունը կը գտնուի ի հարկին, միշտին խորհրդակներու ներքոյ եւ կիսարական լոյսով լուսաւորելով, հին եւ նոր ջերմիզութիւններէ առաջ եկած եւ անաբանելի եւ քրոնիւլը անկարելի նկատուած հիւանդութիւնները մեծ դիւրութեամբ կ'խաղաղնէ, եւ ըստ այնմ կը դարմանէ։ Ֆրանկախի միքրոսկոպ ալ նոքանոր գործիքով՝ ողջ վիճակի մէջ կը տեսնէ, եւ կը կիրարկէ հայկաւոր մասնագէտ Բրօֆ. Կոչէի հնարած շիճուկը, որուն լուծիչ ազդեցութիւնը Սէն-Լուսի հիւանդանոցին մէջ հաստատուած է։

Ամէն առաւօտ մինչեւ ժամը 3, իրիկունները 10էն վերջը եւ կիրակի օրերն ալ մինչեւ ցորեկ Բերա, Աղաճամի, Ապարաքի փողոց թիւ 4 իր բնակարանը հիւանդ կ'ընդունի։

ՏՈՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԳԻՒՂ. ՎԱՆԱՅԻ ՈՒ ԿՕՆՈՐԻՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր ժամանակաւորութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ նոր գործակատարութեան ու ցաւոց Գալոյ մէջ հրատարակած տաք օգի, տիսանցնօսօրքի, պանտոֆօրքի, կօզօնցկոսօրքի ու ամէնէն նոքանոր մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու գլխուն ցաւերը, տիսկոնքը ու խաղալի ամէն տեսակ հիւանդութիւններ։

Նոյնապէս նրան ու գիրի վրայ եղած անուշութիւնները, որոնց ցաւը անտանելի նկատուած էին, առանց զարհուրելու, կատարելապէս կը չտեսնի նոքանոր գործիքով մը, որուն շնորհիւ բաղամ այդ կոպէն հիւանդներու Ուսումիլ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցուն։

Վերջի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գարշապարութիւն կը կատարէ եւ ազայոյ հիրքի նշինները (պատենիք) կը հանէ։ առանց արիւնհոսութեան իր ժամանակ գարշելի։

Հիւանդ կ'ընդունի, մինչեւ կէս իրիկուն։ Գամէ-Գաբաս, համիդիէ սոկաքի գէմ, Գրիկ Իւրիւնան դէղատանը։ Իսկ կէս օրէ վերջ, իր առանց, Բերա, Շեքէր Ճաժարայ, Թարգիմ, Գրանտ, հիւանդարան գէմ, թիւ 41։

Հիւանդարանի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը գրեթէ ամէն հիւանդներ, իսկ վիճակ ազատներ ամէն օր հրաւոր դարմանուս պատրաստ է։ 30—8

ՏՈՔԹ. ՏԻԳՐԱՆ Է.Ֆ. ԹԱՊԻՊԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Ամերիկեան բժշկական հանրագրանէ շրջանաւարտ 18 տարուան իր փորձառութեամբ արդէն ծանօթ Ամերիկեան եւ Անգլիական նորագոյն մեթոտներով չափասիր եւ ողջոյց, ինչպէս նաեւ կանանց յատուկ ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւնները բուժելու, նոյնպէս Ամերիկեան սիրեֆով եւ լաւ եղանակով ամէնաշքի դրօնիկ հիւանդութիւնները եւ մարթային տաքերը բուժելու պատրաստ բարեվարակայ Տօքթ. Տիգրան էֆ. Թապիպեան, այս անդամ Բերա, Շեշլիի մեծ պողոտային վրայ Անանեան ափաթքամանը հաստատուած ըլլալով, հոն իր տանը մէջ իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի բացի կիրակիէն ամէն օր, մինչեւ կէս օր։ Ցիշեալ բժիշկը յաջողապէս պատրաստ է դարմանելու, նաեւ գարշապարութիւնը անկարելի կամ անբուժելի դարձած դժուղակ ախտերէն դասերը, ըստ դրութեան բրօֆ. Ճեղուպիի եւ Հանբի Սլեյքիի։ Երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը կէս օրէ եաք կը գտնուի Գալատէ Գալաս Մինասեան էֆ.ի դեղարանը, եւ երեքշաբթի եւ շաբաթ՝ կէս օրէ վերջն ալ Իւսկիւտար Ս. Խաչ եկեղեցիի քով Գունտարճեան էֆ.ի տունը։ Զրի կը գտնուին աղքատները ուր. օրերը։

36— 3

ՄՕՍ

ՇՈՓԵՆԱՒԱՇԻՆ ՀԱՆՔՈՒՄԲՆԻ

Հաստատուած տարեմուտ փոխադրող տոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳ	Բ. ԿԱՐԳ
Մեղրի	Նաղարգին
Մինոս	Ամանոս
Բոսֆոր	Սուլթան
Բիզանդ	Ֆօսֆոր
Նարգսի	Տանրին
Նաղարգին	Ֆարոս
	Փիրամ

Աւելորդ կարգի չգտնուելու՝ չատ հանդուրժելի են, ինչպէս տեղերդ գնարանակ տեսակներ ունին, ուրեմն գնուելիք եւ լաւագոյն կը լաւագոյնն է։ Կը ճամարդներու համար տեսակի ունին։ Երկարդ կարգի չգտնուելն ալ տարեմուտ ամէն տեսակ գործարանքներ։ Հաստատ գրասենեակ՝ Գալատա, Գրիգոր Լուսաւորչի հրապարակ։ 30—8

ՀԱՒ ԶԻՆԱՎԱՃԱՌ ՂԱՍԹԻՈՒ ԶԱՐԵՌ ՊԷՆԿԼԵԱՆ

Ամերիկայէն բերուած տարեմուտ եւ ամենաշնաբեր զէնքեր, վաճառելի կան նիկ եւ ապահով մոտելի գինիով։ Դիմեցէք Ղալաթիա Գարաքէոյ բարձրի կէս Թիւ 57 տարեմուտոյ։ 30—22

ԼԱ ՄԻՒԹԻԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de Franceset des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՆԳ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ ԱՒԱՆԴ ԶԳՈՒԱԾ Է 60 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Ի'ԷՆՏԱՑԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, եւ ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԻՆ կ'ապահովէ, 15 տարիէն վերբելի ողջ մնացողներուն, ժամուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Ի'ԷՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԷՆ սկսեալ։
ԿԷՍԱՆՏԵՂԻ	ՊԱՆԳ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յանձնարարութիւններուն յանձնած գրամները, «պահական երաշխաւորութիւն» անկեղծ արժեթուղթերու, վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ, մինչեւ 1908 նոյեմբեր 30 իր երկու հիւրերուն մէջ։ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ընդհանուր Տնօրէն Իսեան Ս. Յանտրիա, Տէյիրմէն խան Ղալաթիա։

Փոքրաւոր եւ գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնաբարականներ ալ։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՑԹԻՂ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINCER MANUFACTURING Co

Սինկէրի գործարանները պատրաստ անգլ. պղղոյատ չի նուազ գլլալով, իրենց տուսանելիքներէ տրիքան գնուած եւ ոչ տրիքարիս ամէն կողմը տարածուած են, եւ բոլոր գնորդները, գիրգանները ու հիւսիսարերները Սինկէրի մեքենան ոչնան եւ գործածեն։ Սինկէրի մեքենան գործ 400է ուրի պատասխ վիճակներ եւ շատ դիրան ատաստած է բոլոր ցանկանկէներու մէջ։

ՍԻՆԿԷՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ

ԱԶԱՏ	Շեքան Հատոյ, Գոն Մարլէի գիծ, թիւ 348 և 348 կրնան
ԿԱՂԱՔԻ	(Սինկէր խան, Թիւնէլի հանու։ (Բրաժիլ կայարանի դիմաց։
ՍՈՒԼԹԱՆ	(Սուլթան Հանան, թիւ 8։ (Սուլթան Գալատա Թարիմի սիրատանի դիմաց, թիւ 13։
ՍԻՆԿԷՐ	Զարլի Գալատա թիւ 120։

Կարգերուն զգաստանալու համար վերի ճանաչեցուցագրերն քննել է։

Ընդերքներուն կնդրանական վարչատանի կ'դանուի Բ.ր., Շեքան Ճաժարայ, թիւ 343 և 343 կրնի։ Տիրոջմամ Գրիգոր գրնի։

ԻՆԻՕՆ

ՀԱՄՇԱՏԵԼԻ Ի ԲԱՐԻՍ

1828—1829

ԿԱՐԳՈՆԱՏԷՐ ԻՆԻՕՆԻ

9, ԲԼՈՒՎԱՆԱՏՍԿԻ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԾՐԱՇԵԼԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՒԻ ԾԻՐԴ

Հրդեհային գրամագլուխ	25 միլիոն	ֆրանկ
1907ին գանձուած ապահովագրեր	28 միլիոն	»
Մնացեալ 1907ի վերջը հաստատուած վնասներ	3,5	»
Գրամագլուխ և պահեստներ	124	»

ԿՅԱՆՔԻ ԾԻՐԴ

Հիմնական ապահովագրութիւն	363½	»
1907ին գանձուած ապահովագրեր	121½	»
Մնացեալ 1907ի վերջը հաստատուած վնասներ	231	»
Գրամագլուխ և պահեստներ	139	»

Ինչպէս այս թուականներէն կ'երեւի Հրդեհներու դէմ ապահովագրութիւնը եւ պահեստները նոյնը գտնուած չեն եղեր։ Ուստի ապահովագրուելու համար վստահաբար դիմեցէք։ Նոյնապէս գրամագլուխներ ներդրելու համար դիմեցէք։ Գործակատարներ կան ամէն տեղ։ Գործակատարներ կան ամէն տեղ։ Գործակատարներ կան ամէն տեղ։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԻՆԻՕՆ, ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ՄԱՆԱՆ

Գրասենեակ գրասենեակ մը է ՕՏՄԱՆԵԱՆ ԱՌԱՍԵՐԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆ։

Գրասենեակ՝ Գալատա, Գրիգոր Լուսաւորչի հրապարակ։

Գործակատարներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն։

ԱՌԵՒՏՐ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Societa Commerciale D'Oriente

ԱԶՄԻՒԱՆ 1907 ՓԵՏՐՎԱՐ 19ԻՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 3,000,000 ՖՈՒՆԳ

Վարչութեան նստավայրն՝ Վենետիկ (Բանքէլլան Բրօվոլօ)

Գ. Գալատայի գործակատարն՝ Ազարեան եղբարք (Գալաթասարայ փողոց)։

Զանգ և գանձում տանաց։ Թանգարան։ Լեռ և վարկագիր։ Փոխանակութիւն և նոյնպէս ամէն գործառութիւններ վերայ գնում և ծանուցում։ Ամէն տեսակ արժեթուղթերու, փոխառութիւնն արժեթուղթերու մասին։ Ամէն տեսակ գործարքներ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍՑԷ—COMMEIALE.

ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԱՎԱՃԱՌ

Հարիւրներ ի բիւրեղանոթ էջ Թարգմանած ապ

ԳԻՐԿՈՐ ԷՖ ՇԷՐՄԷՆԵԱՆԻ ՅԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

տրամ ամենայն գրասենեակ եւ ճանապարհ։ Ամենայն գրասենեակ եւ ճանապարհ։ Ամենայն գրասենեակ եւ ճանապարհ։

ԳԻՐԿՈՐ ԷՖ ՇԷՐՄԷՆԵԱՆ

Գրասենեակ՝ Գալատա, Գրիգոր Լուսաւորչի հրապարակ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՃԵԼՈՒՂ ՄՈՍԵՐՈՒ ԴԱՂԿԵՓՈՒՆՁԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԿՐՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԵՐՁԵԼԷՆՆԵՐՈՒ

ԳԱԼԱԹԱՍԱՐԱՅԻ ԳԱՂԹԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

որ Գալաթասարայի Մեկուկ էֆ. հիւսէյինճանի և վերջին տարիներս ալ Զամինեան էֆ.ի վաճառատան մէջ նոյնոր ժամը կը հայթայթէր, այս անգամ վերջնականապէս հաստատած է Գալաթա, Մահմուտ փաշա, Հաճուղլը խանի տակ թիւ 46 վաճառատունը, ուր կը վաճառուին նաեւ ընտանեաց եւ նոյնանմանութեան վերաբերեալ ալ եւ այլ բազմաթիւ վաճառք, գլխարկի նոյնիսկներ, փեսուր, մանեակ, ասեղնեղէն, գեղեցիկ, գեղեցիկ, գեղեցիկ, եւ. եւ. եւ.։

Ամէն մարդ կը փափաքի գրած չանի և տարի գնա չեն գներ որ նոր գրաստ նոր լուսանցքներու գան ընելով տեսնելու մէջ կը կայանայ։

Գլուխը խանի գնաց, Հաճուղլը խանի տակ, թիւ 46

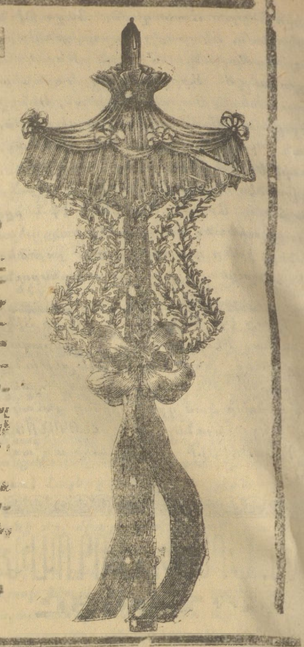

ՏԷՕՅԷԼ ՕՐԻԱՆԹ ՊԱՆՔ Ա. Կ.

ՊԵՐԼԻՆ, ՀԱՄԲՈՒՐԳ, ԹԱՆԺԷ, Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊՐՈՒՍԱ, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, ԴԱՆՁԻԳ Գալոյ Գրբ. ընդ. հիւպատասարանին մէջ արձանագրուած 1906 Ճուսվաք 31ին

ՀԻՄՆՈՒԱԾ

Տրեզանէք Պանքի, Ա. Շաֆհաուզենէնէ, Պանք Թէբայնի եւ Նաֆիոնալ Պանք Ֆիւռ Տէյչլանտ կողմէ։

Կեդրոնատեղի՝ Ղալաթիա, Վէյլմօտ փողոց, Ցակոբեան Խան։

Գործակալութիւն Գալոյ՝ Տիւրիզատ խան։

Ապրանաց մթերանոց՝ Կուլդեֆկեան խան Սիրքէճի։

Գործառնութիւններ կը կատարուին ամէն օր ժամը ինսուկէսէն չորս։ Ուրբաթ օրերը ինսուկէսէն։

ՆՆՏԱՑՈՂԱԿԱՆ ՍՏՏՈՒԿԻ ՁԻՐԳ

Տէօյչէ Պանք իր խնայողական Մտուկին մէջ պահելու համար գումարներ կընդունի եւ 3½0/0 տոկոս կը վճարէ որ եւ է գումարի համար, պայմանաց որ 1000 Օսմ. ոսկին չանցնի։ Իսկ 3 0/0 տոկոս 1000 Օսմ. ոսկիէն աւելի եղող գումարներու համար։

Սակայն գրամատունը իրեն կը վերապահէ զեղչել կամ աւելցնել տոկոսի սահմանը, այդ մասին տեղական թերթերուն մէջ ազդ մը հրատարակելէ վերջը։

200 Օսմ. ոսկիէն վար եղող գումար մը կարելի է եւ ասնել որ եւ է տան։ Իսկ 200 ոսկիէն աւելի եղող գումարներ եւ առնելու համար, պէտք է դիմաթղթեր տեղեկացնել.—

8 օր առաջ՝ մինչեւ 1000 Օսմ. ոսկինոց գումարի մը համար։

30 օր առաջ՝ 1000 Օսմ. ոսկիէն աւելի եղող գումարներու համար։

Տէօյչէ Օրիանթ Պանք սակարանական յանձնարարութիւններ կընդունի Կ. Պոլսոյ եւ արտասահմանի համար, բացառապէս նպաստաւոր պայմաններով։

Ո եւ է վճարում չի պահանջուիր առաջին տարուան համար այն արժեթուղթերուն պահպանման, որոնք իր մէջտեղ դնուած են։

ՆՈՐԹՔ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՍԷՐՔԵՆՔԱՅԼ ԵՒ ՆՈՐԹՔԸՐՆ

ՀՐԴԵՒԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՆԴՊ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Համագումար գրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	6,000,000
» տարեկան եկամուտ 1907 տարում	» »	5,941,359
» գանձուած գրամ 1907 տարում	» »	25,205,894

Գրանցեալ մեծագոյար ապահովութիւնք գիւղատնտէսի պարտականութեան։

ՄԱՔԹԻՔԱՅԻ

ԹՈՎԱՅԻՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Գրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	500,000
Գանձուած Գրամ	» »	564,225

Վնասուց հատուցումնք տեղեկան տարեանցներու և հատուցում։

Գլխաւոր գրասենեակ՝ Գալատա, Գրիգոր Լուսաւորչի հրապարակ։

Գլխաւոր գործակատար՝ Կ. Գալաթ

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍԷՐՔԻՍԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

Մէկմէա Ալի Բարա խան, Ղալաթիա

Գրասենեակներու գրագրութիւնքներու համար տարբերի գործակալներ կը փնտռուին։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԶԻՆԱՎԱՃԱՌ

ՄԿՐՏԻՉ ՓՐԻՆԿԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Մէսսաէթ խան, Թիւ 29, 30, 31, 32, 33։ Մասնաճիւղ, Եէնի Ճամի, Օսմանը սիրոյ տէբսոր՝ շիւղէսիր։ Թիւ 44։

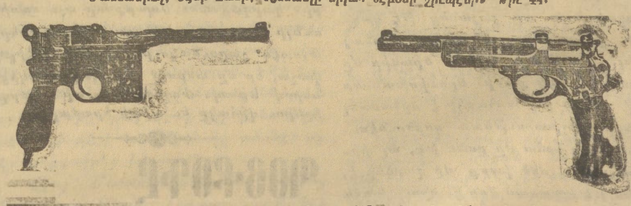

Վաճառատան եւ մթերանոցս մէջ ամէն տեսակ զէնք եւ կապար ինչպարատ գտնուելուն, կարող եմ՝ թէ մայրաքաղաքիս եւ թէ մասնաւորապէս գաւառի յանախորդաց հայթայթել դիւրութեամբ ու դիւրատեսէլի գնեսով։

10-20 կարգ հրացաններէ եւ իրենց կապարներէ բազկացեալ տեսակ մը 5-10 Օսմ. ոսկւոյ կանխավճարով կը հայթայթուի, որոնցմէ տարուած ամէն յանձնարարութիւնք ուշ փութով կը կատարուին։

Փոփաքարոց գնորու ցուցակը կը ղրկուի 20 փարայի փոխարէն։ Իբր նամակագրական ծախս։

Ամէն գրութիւնք պէտք է ղրկել՝

Մ. Տրէնկեան, Սուլթան Համամ, Մէսսաէթ խան թիւ. 29-33, Նկատի դնելով գրասենեակին նամակագրումը։

ՆԷՍԹԼԷԻ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄՐՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԳԱՆՈՒ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ

ԱՄՐՈՂՋ ՄԱՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԻԸ

ՆԷՍԹԼԷԻ ՇՕԿՈԼԱԶՈՎ

ԱՆԴԱՄ ՄԷՆ ՅԱ ԱՐԴԱՐԱՑԱՒ ԹԷ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆ ԿՅՈՂՄԷ ՅԱՐԱՏՈՒՄԱ Է ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՄԵԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԳՏԱԾ Է

FARINE ET CHOCOTAT NESTLÉ